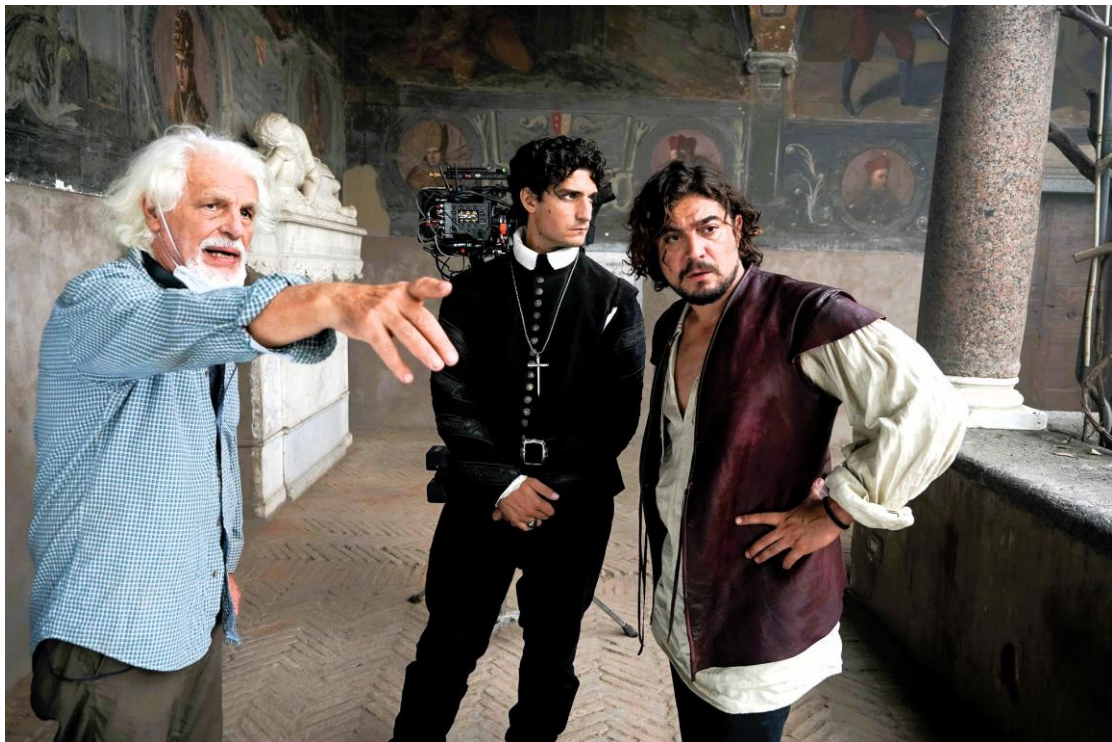

ΟΙ ΓΗΙΝΕΣ ΒΙΒΛΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΑΤΖΟ ΜΑΣ ΜΙΛΟΥΝ.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΚΑΤΑΤΟΠΙΣΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΡΑΒΑΤΖΟ.docx

Ένας από τους σπουδαιότερους ζωγράφους που έχει ποτέ γνωρίσει η ανθρωπότητα, ο αιρετικός, έντονος, πανηδονιστικός, ιδιοφυής Μικελάντζελο Μερίζι ντα Καραβάτσο (1571-1610), γνωστός απλούστερα ως **Καραβάτσο**, πρωταγωνιστεί σε ένα διαφορετικό πορτρέτο του στη δραματική ταινία «**Η σκιά του Καραβάτσο**» (ιταλικά: *L' ombra di Caravaggio*)» ιταλο-γαλλικής παραγωγής του 2022, σε σκηνοθεσία **Μικέλε Πλασίντο**, που μας συστήνει την πολυτάραχη ζωή ενός καλλιτέχνη, ο οποίος **πάλεψε όλη του τη ζωή με το κατεστημένο με μία και μόνο αποστολή: η Τέχνη να κλείνει μέσα της την αλήθεια**. Ο σκηνοθέτης της ταινίας συνέγραψε το σενάριο με τους Σάντρο Πετράλια και Φιντέλ Σινιορίλε. Πρωταγωνίστησαν οι Ρικάρντο Σκαμάρτσιο ως Καραβάτσο (δεξιά στην παρακάτω φωτογραφία) και Λουί Γκαρέλ ως η «Σκιά του» (στο κέντρο).

Ο σκηνοθέτης της ταινίας (αριστερά) καθοδηγεί τους πρωταγωνιστές.

Πρόκειται για μια ατμοσφαιρικά σκηνοθετημένη ταινία εποχής, τυπική του είδους «πορτρέτο αντισυμβατικού για την εποχή του, καλλιτέχνη ο οποίος αμφισβητεί την κομφορμιστική - εδώ θρησκευτική - εξουσία». Στη σκιά του Καραβάτσο βρέθηκαν πολλοί σύγχρονοί του και ανά τους αιώνες αμέτρητοι καλλιτέχνες, αλλά ο πρωτότυπος τίτλος ("Η Σκιά του Καραβάτσο") της ταινίας του **Μικέλε Πλασίντο** αναφέρεται σε έναν συγκεκριμένο άνθρωπο. Έναν αδίστακτο και αποτελεσματικό άντρα ειδικών εκκλησιαστικών αποστολών, ο οποίος στις αρχές του 17ου αιώνα αναλαμβάνει, κατόπιν παπικής εντολής, να ερευνήσει τη ζωή

του **Καραβάτσο**. Κι αυτό γιατί ο διάσημος, μα «βλάσφημος» ζωγράφος, ο οποίος, όταν καταδικάστηκε σε θάνατο για φόνο, κατέφυγε από τη Ρώμη στη Νάπολη, ζητάει τώρα χάρη από τον Ποντίφικα, αίτημα το οποίο στηρίζουν κάποιοι καρδινάλιοι και μερικές ισχυρές πολιτικά και οικονομικά οικογένειες. Ο Πλασίντο δεν επιχειρεί μια αγιογραφία του Καραβάτσο· φωτίζοντας την έπαρση, τις παρορμήσεις και τα πάθη του καλλιτέχνη, ο σκηνοθέτης της ταινίας μοιάζει να αναζητά απαντήσεις στο **διαχρονικό ερώτημα διαχωρισμού ανάμεσα σε έργο και καλλιτέχνη, στο αν η τέχνη χρειάζεται συγχώρεση κι αν είναι ικανή να της δοθεί τέτοια**. Σε όλα τα ερωτήματα, την απάντηση δίνει, τελικά, ο χρόνος, έστω κι αν ο ιεροεξεταστής του δωρικού και πολύ προσηλωμένου Λουί Γκαρέλ θαρρεί πως έχει την αρμοδιότητα να το απαντήσει, λόγω του αξιώματός του. Ο κριτικός Νταβίντ Στανζιόνε αναφέρει για την ταινία : *«Μια εκπληκτική ταινία, μελανιασμένη και αισθησιακή, που καταφέρνει να αναπαράγει τα έργα του Καραβάτσο μέσα στον οπτικό ιστό των εικόνων και αποκαθιστά με καταραμένο σφρίγος τους φλογερούς δαίμονες ενός απεριόριστου καλλιτέχνη, **διχασμένου ανάμεσα στο μαρτύριο του σώματος και την έκσταση του ιερού**»*.

Η ΠΛΟΚΗ ΤΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ

1610 μ.Χ. Ο καταδικασμένος σε θάνατο για φόνο, Καραβάτσο βρίσκεται συνεχώς σε φυγή από τους πολλούς εχθρούς του. Ο Πάπας Παύλος Ε' αποφασίζει να εξακριβώσει εάν είναι δυνατόν να του δοθεί χάρη. Ένας **μυστηριώδης ιεροεξεταστής γνωστός ως «Σκιά»** είναι επιφορτισμένος με την έρευνα: το καθήκον του είναι να ανακαλύψει τη ζωή του καλλιτέχνη και να συνομιλήσει με όσους τον γνώριζαν για να καταλάβει αν ο Καραβάτσο είναι **τρελός ή ιδιοφυΐα**.

Η έρευνα ξεκινά από την Κοστάντζα Κολόνα, την αριστοκράτισσα προστάτιδα του Καραβάτσο, η οποία διηγείται πώς ο καλλιτέχνης, ταπεινής καταγωγής, είχε δείξει το ταλέντο του από νεαρή ηλικία, γεγονός που ώθησε την οικογένειά της να χρηματοδοτήσει τη μαθητεία του. Ωστόσο, σύντομα ο Καραβάτσο αποδείχτηκε δυσανεκτικός στις επιταγές της τότε κυριαρχούσας τέχνης του "μανιερισμού" και αναζήτησε ένα **πιο προσωπικό ύφος**· άρχισε να συχνάζει στο νοσοκομείο της Σάντα Μαρία στη Βαλιτσέλα, όπου συνάντησε ένα πλήθος από παρίες, πόρνες και ζητιάνους. Γοητευμένος από τις ιστορίες τους, είχε αρχίσει να τους παίρνει ως μοντέλα για τους πίνακές του, κάνοντάς τους να ερμηνεύουν κατά καιρούς αγίους, ακόμη και τη Μαντόνα.

Ο επαναστατικός τρόπος «εξανθρωπισμού» του θείου έκανε τον Καραβάτσο να κερδίσει τη συμπάθεια πολλών ευγενών, συμπεριλαμβανομένων δύο καρδινάλιων καθώς και του μαρκησίου Βιντζέντσο Τζιουσινιάνι, που του παρήγγειλαν πολλούς πίνακες τους οποίους όμως αναγκάζονταν να κρατούν κρυφούς για να μην επιβληθεί λογοκρισία στον καλλιτέχνη που εν τω μεταξύ σχημάτιζε σταδιακά έναν κύκλο ζωγράφων-ακολουθών του στους οποίους ήταν ο δάσκαλος. Ο καρδινάλιος, που υποδύεται στην ταινία ο ίδιος ο Πλασίντο, βλέπει στο πινέλο του Καραβάτσο θείο χάρισμα· ο ζωγράφος όμως βρίσκει καταφύγιο στις «γης τους κολασμένους» - ως ένας από αυτούς άραγε;

Μαζί με τις φιλίες του Καραβάτσο προκύπτουν και πολλές αντιπαλότητες, συμπεριλαμβανομένης αυτής με τον μεσίτη Ρανούτσιο Τομασόνι, που σύντομα θα γίνει ο μεγαλύτερος εχθρός του. Τέλος, ο Καραβάτσο θα έχει αρκετούς έρωτες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με τις ιερόδουλες Λέλα Αντονιέτι και Άννα, καθεμία από τις οποίες θα καταλήξουν να ποζάρουν για εκείνον.

Όσο μεγαλώνει η φήμη του Καραβάτσο, τόσο η **Εκκλησία αρχίζει να θεωρεί τα έργα του βλάσφημα και ανήθικα**, γεγονός που επιδεινώνει τον δύσκολο χαρακτήρα του καλλιτέχνη. Όταν η Άννα αυτοκτονεί πέφτοντας στον Τίβερη, ο ζωγράφος αντιδρά στον μεγάλο πόνο του απεικονίζοντας το βασανισμένο πτώμα της σε έναν πίνακα που προκαλεί **σκάνδαλο** λόγω του **ωμού ρεαλισμού** του. Η πτώση του Καραβάτσο αρχίζει και κορυφώνεται όταν, μετά από μια ασήμαντη διαμάχη, σκοτώνει τον Ρανούτσιο Τομασόνι. Καταδικασμένος σε αποκεφαλισμό, ο ζωγράφος καταφεύγει πρώτα στη Νάπολη και μετά στη Μάλτα, όπου, χάρη στις γνωριμίες της Κονσταντζα, ανακηρύσσεται ιππότης. Ωστόσο, οι ελπίδες να

ακυρωθεί η ποινή του χάνονται λόγω της συμπεριφοράς του, που τον αναγκάζει να καταφύγει ξανά στη Νάπολη, όπου γίνεται απόπειρα φόνου εναντίον του.

Η «Σκιά» τότε καταλαβαίνει ότι η Κονσταντζα, κρυφά ερωτευμένη με τον Καραβάτσο, τον κρύβει. Για να την πείσει να τον αφήσει να τον συναντήσει, της λέει ότι ο Πάπας έχει ήδη υπογράψει τη χάρη για τον καλλιτέχνη και ότι θέλει να του τη δώσει. Στο Πάλο Λατσιάλε, η «Σκιά» γνωρίζει επιτέλους τον Καραβάτσο. Ο ιεροεξεταστής υπόσχεται να σώσει τη ζωή του με αντάλλαγμα την πλήρη παραίτηση από τη δραστηριότητά του ως ζωγράφος. Ο Καραβάτσο, ωστόσο, κατανοεί ότι πίσω από αυτό το αίτημα δεν κρύβεται η κατηγορία της βλασφημίας, αλλά ο **φόβος που τρέφει ο Πάπας για την τέχνη του, που θεωρείται επικίνδυνη ως όχημα ιδανικών αντίθετων με εκείνα της παπικής Εκκλησίας**. Γι' αυτό με μεγάλη περιφρόνηση αρνείται την προσφορά. Η «Σκιά» αναισθητοποιεί τον καλλιτέχνη και τον παραδίδει στον αδερφό του Ρανούτσιο Τομασόνι, ο οποίος παίρνει την εκδίκησή του, σκοτώνοντάς τον Καραβάτσο βάνουσα.

Ωστόσο, η **τέχνη του Καραβάτσο με το ψυχολογικό βάθος των μορφών της θα επιβιώσει** και ο Καραβάτσο θα γίνει **ένας από τους ζωγράφους με τη μεγαλύτερη επιρροή στην ιστορία της τέχνης**.

Ας παρακολουθήσουμε την κατάληξη της ταινίας.

ΚΑΤΑΛΗΞΗ ΤΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ ΤΟΥ Μ. ΠΛΑΣΙΝΤΟ _ Η ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΑΤΖΟ .mp4

Τώρα θα ασχοληθούμε με δύο αποδιδόμενους στον Καραβάτσο, πίνακες με τίτλο «**Ιδε ο Άνθρωπος**». Με τη φράση «Ιδε (να) ο άνθρωπος!» ή, στα λατινικά, «Ecce homo!», ο Ρωμαίος κυβερνήτης Πόντιος Πιλάτος παρουσίασε στον Ιουδαϊκό λαό τον Ιησού Χριστό φέροντα ακάνθινο στέφανο και περιβεβλημένο με στρατιωτικό ρωμαϊκό πορφυρό χιτώνα. Τούτο αναφέρεται στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον (19:5). Το εν λόγω θέμα έχει ήδη φιλοξενηθεί στο «Ιστολόγιό» μας πριν ένα χρόνο (<https://eclass.uoa.gr/modules/blog/index.php?course=MED2135&action=showPost&pld=1859>)

Ο πίνακας του 1605.

Αυτός ο πίνακας απεικονίζει λοιπόν την βγαλμένη από την Καινή Διαθήκη σκηνή μετά τη μαστίγωση του Χριστού και συνδυάζει τη στέψη του κεφαλιού του Χριστού με αγκάθια και τον χλευασμό του Χριστού, με τον Πόντιο Πιλάτο να δείχνει τον Χριστό στα πλήθη, φωνάζοντας “Ecce Homo!” ή «Ιδού ο άνθρωπος!». Η φράση "Ecce Homo!" αποτυπώνει την ειρωνεία αυτής της στιγμής - ο Ιησούς Χριστός, μελανιασμένος και χτυπημένος, ανακηρύσσεται ως ο «Βασιλιάς των Εβραίων».

Οι χαρακτήρες είναι εν μέρει ζωγραφισμένοι σε ένα ώριμο και χαρακτηριστικό ύφος ρωμαϊκής περιόδου. Οι φόρμες είναι κοντινές και ο Καραβάτζο χρησιμοποιεί δραματικά το φως για να τονίσει τη μορφή του Χριστού. Υπάρχει έλλειψη βάθους και φόντου και τα σκούρα χρώματα είναι απόδειξη του κινήματος της τέχνης του μπαρόκ στο οποίο την ανάπτυξη ο Καραβάτζο συνέβαλε καθοριστικά.

Υπάρχει χαρακτηριστικός **ψυχολογικός ρεαλισμός**, χαρακτηριστικός του Καραβάτζο, στο πρόσωπο του στρατιώτη πίσω απ' τον Χριστό, που φαίνεται να μεταδίδει εξίσου οίκτο και σαδισμό. Ο Πιλάτος απεικονίζεται ως ένας μάλλον στωικός ή ουδέτερος, ίσως και συμπαθητικός χαρακτήρας που κοιτάζει αλλού. Κάποιοι ισχυρίζονται ότι ο Καραβάτζο χρησιμοποίησε το δικό του πρόσωπο ως πρότυπο για τον Πιλάτο.

Ο καρδινάλιος Μάσιμο Μάσιμι είχε ζητήσει έργα που να απεικονίζουν το θέμα “Ecce Homo”, απευθυνόμενος ταυτόχρονα σε τρεις διαφορετικούς καλλιτέχνες. Οι τρεις καλλιτέχνες δεν ενημερώθηκαν ότι δεν ήταν οι μόνοι καλλιτέχνες που τους είχε ανατεθεί η παραγγελία από τον καρδινάλιο. Ο καθένας τους έλαβε προθεσμία τον Αύγουστο του 1605. Κατά το διάστημα μεταξύ αυτής της υπογραφείσας ανάθεσης και της ημερομηνίας λήξης της προθεσμίας, ο Καραβάτζο συνελήφθη επειδή πέταξε πέτρες σε ένα σπίτι και επιτέθηκε σε έναν συμβολαιογράφο. Λόγω αυτών των δύο παράνομων αδικημάτων, ο Καραβάτζο ταξίδεψε στη Γένοβα. Ο καρδινάλιος επέλεξε την εκδοχή του ζωγράφου Τσίγκολι και δεν έχει ξεκαθαρισθεί εάν το έργο του Τσίγκολι προτιμήθηκε από εκείνο του Καραβάτζο ή αν ο Καραβάτζο δεν ολοκλήρωσε τη ζωγραφική του εντός της προθεσμίας, λόγω των προαναφερθέντων προβλημάτων του εκείνης της εποχής.

Ο εικονιζόμενος πίνακας είναι μια ελαιογραφία σε καμβά, σε στυλ μπαρόκ, με χαρακτηριστικό της εποχής, θρησκευτικό θέμα. Έχει διαστάσεις 128 x 103 εκ. και εκτίθεται σε γκαλερί τέχνης στη Γένοβα της Ιταλίας. Έχουν γίνει αρκετές συγκρίσεις μεταξύ των εκδοχών του Καραβάτζο και του Τσίγκολι, που είναι πολύ παρόμοιοι πίνακες, με τον Τσίγκολι να χρησιμοποιεί πιο ανοιχτά χρώματα. Ο Καραβάτζο, όπως ήταν το σήμα κατατεθέν του, απεικόνισε αυτή τη βιβλική σκηνή με επίκεντρο τον **ανθρώπινο ρεαλισμό** και την **ψυχολογική ένταση**, αφαιρώντας την εξιδανίκευση που παρατηρείται συχνά στη θρησκευτική τέχνη.

Αναλυτικότερα, αναφορικά με τα στυλιστικά χαρακτηριστικά του πίνακα, το “Ecce Homo” παρουσιάζει πολλά βασικά χαρακτηριστικά του ώριμου στυλ του Καραβάτζο:

Δραματικό φως και σκιά: Η μαεστρία του Καραβάτζο στο κιαροσκούρο, την τεχνική της χρήσης έντονων αντιθέσεων μεταξύ φωτός και σκότους, είναι

εμφανής εδώ. Οι μορφές του πίνακα φωτίζονται από μια ισχυρή πηγή φωτός, υπογραμμίζοντας τη σωματικότητα τους και τραβώντας την προσοχή στα συναισθήματά τους.

Ελάχιστο φόντο: Πιστός στην προσέγγιση του Καραβάτσο, ο πίνακας στερείται σημαντικού φόντου ή βάθους, εστιάζοντας αποκλειστικά στις ανθρώπινες φιγούρες. Αυτή η έλλειψη πλαισίου ενισχύει την ένταση της στιγμής, τοποθετώντας την προσοχή του θεατή ακριβώς στο συναισθηματικό βάρος της σκηνής.

Ψυχολογικός Ρεαλισμός: Το ψυχολογικό βάθος στο “Ecce Homo” είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακό. Η μορφή του στρατιώτη, παγιδευμένη μεταξύ σαδισμού και οίκτου, σε συνδυασμό με τα υπερβολικά, σχεδόν σαν καρικατούρα χαρακτηριστικά του προσώπου του Ρωμαίου κυβερνήτη ξεχωρίζουν ως βασικό παράδειγμα της ικανότητας του Καραβάτσο να αποδίδει περίπλοκα ανθρώπινα συναισθήματα. Οι μορφές δεν είναι απλώς βιβλικοί χαρακτήρες. **είναι βαθιά άνθρωποι, με ωμές συναισθηματικές εκφράσεις που προκαλούν ενσυναίσθηση και προβληματισμό στον θεατή.**

ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ

Για μένα ο πιο συναρπαστικός ζωγράφος της Ιταλικής Αναγέννησης είναι ο Καραβάτσο. Ζωγραφίζοντας τον 16ο και τον 17ο αιώνα την ίδια στιγμή που στην Βρετανία ο Σαίξπηρ ήταν στην ακμή του, μπόρεσε να απαθανάτισει δραματικές στιγμές, όπως το «Ίδε ο Άνθρωπος».

Και πράγματι **η ίδια του η ζωή** ήταν γεμάτη από **έντονο δράμα**, και βεντέτες, και προσβολές και βία. Μέσα σε έναν χρόνο από την ολοκλήρωση αυτού του πίνακα, σκότωσε έναν άνδρα σε μια ξιφομαχία με αποτέλεσμα να φύγει από τη Ρώμη και πιθανότατα να μην παραδώσει ποτέ τον πίνακα στον άνθρωπο που του τον είχε παραγγείλει. Ο Καραβάτσο ήταν ένας άνθρωπος με **εκπληκτικό καλλιτεχνικό όραμα** και **βαθύ, τις περισσότερες φορές αυτοπροκαλούμενο, σκοτάδι**. Ήταν ο πιο ταλαντούχος σε μια πόλη ταλέντων. Ήταν βίαιος ακόμη και σύμφωνα με τα πρότυπα μιας βίαιης πόλης. Στον σημερινό κόσμο μας πιθανότατα θα ζωγράφιζε στη φυλακή, μια φυλακή υψίστης ασφαλείας.

Στον πίνακα του «Ίδε ο Άνθρωπος», ο Καραβάτσο κάνει κάτι θεμελιωδώς διαφορετικό με την αναπαράσταση αυτής της δραματικής στιγμής. Αντί να ζωγραφίσει την ολότητα μιας σκηνής που θα ήταν ήδη γνώριμη στους θεατές του, μας προσφέρει μόνο τα πιο ουσιαστικά στοιχεία της. Σαν κινηματογραφιστής, μπαίνει στο **κοντινό πλάνο**, αποστάζοντας την ιστορία μέχρι τα οστά της και έτσι

παίρνει τον έλεγχο της αφήγησης για να την επανεφεύρει σε κάτι **πολύ πιο προσωπικό**.

Για τον σκοπό του ο Καραβάτζο μας μεταφέρει στον Ιησού, τον άνθρωπο, έναν άνθρωπο που αντιμετωπίζει τα βάσανα ως ανθρώπινο ον, όχι ως ένα ορατά εξουσιοδοτημένο θεϊκό ον. Ο Ιησούς που παρουσιάζει, έχει μια όψη, μια έκφραση προσώπου, που **μπορεί να υπάρχει ανάμεσά μας** – μπορεί να είναι ανάμεσα στους άστεγους, μπορεί να είναι εξαντλημένος πρόσφυγας, μπορεί να είναι ο διπλανός μας γείτονας μετά από μια πυρκαγιά στο σπίτι του, ίσως να είναι ο φίλος μας που αντιμετωπίζει μια τραυματική προσωπική ανθρώπινη απώλεια. Για να ενισχύσει την ιδέα ότι ο Ιησούς είναι ένας άνθρωπος που θα μπορούσε να περπατήσει ανάμεσά μας, απεικονίζει τον Πόντιο Πιλάτο με ρούχα της εποχής της Αναγέννησης, όχι της εποχής που έζησε ως ιστορικό πρόσωπο, ώστε να κάνει ολόκληρη τη σκηνή σύγχρονη, άμεση.

Κατά την περίοδο του Πάσχα στις αρχές της άνοιξης, διαπιστώνω ότι εστιάζουμε σχεδόν αποκλειστικά στα κορυφαία ιστορικά γεγονότα - την Ανάσταση και την Ανάληψη του Χριστού - κι έτσι μπορούμε να χάσουμε την απαραίτητη **ισορροπία μεταξύ της θεότητας και, όπως φαίνεται κυρίως εδώ, της ανθρώπινης φύσης του Κυρίου**. Για να κατανοήσουμε την πλήρη δύναμη της ιστορίας του Ιησού, πρέπει να επικεντρωθούμε στο **ιστορικό γεγονός** του Ευαγγελίου ότι είναι Άνθρωπος, Άνθρωπος **ΚΑΙ** Θεός. Στο «Ίδε ο Άνθρωπος», ο Καραβάτζο στρέφει την προσοχή μας ακριβώς στην **ανθρώπινη φύση του Ιησού**. Κόβει όλη τη στατικότητα μιας πολυσύχναστης σκηνής και μας τοποθετεί σε μια μοναδική γειτνίαση με τα βάσανα του Ιησού, που απεικονίζονται ως **εκπληκτικά ανθρώπινα**. Ο Ιησούς φαίνεται ευάλωτος, κουρασμένος, στοχαστικός, αποτραβηγμένος, εσωστρεφής. Ακόμη και χωρίς να μας δείξει τα μάτια του Ιησού, ο Καραβάτζο μας τραβάει προς το εσωτερικό του ανθρώπου — όλα τα άλλα είναι δευτερεύοντα, αντιστρέφοντας έτσι αυτό που συνήθως είναι μια δημόσια σκηνή, σε μια μοναδικά ιδιωτική. Μέσω του περίφημου τρόπου του Καραβάτζο να **αιχμαλωτίζει το φως** στο έργο του, τραβάει την προσοχή μας μακριά από τα δύο άλλα άτομα στον καμβά και πάνω στον Ιησού. Είναι ενδιαφέρον ότι η μορφή του Ιησού δεν είναι ιδιαίτερα εξιδανικευμένη, παρόλο που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος της προσοχής μας. Η αναπαράσταση του Ιησού από τον Καραβάτζο έρχεται σε αντίθεση με πολλές απεικονίσεις του ως υπεράνθρωπου - ως έναν πολύ μυώδη σωτήρα, έναν άνθρωπο με μυϊκή δύναμη αμυντικού ποδοσφαιριστή μέσης γραμμής. Όχι εδώ. Οι διαγραφόμενοι μύες του εμφανίζονται περισσότερο ως αποτέλεσμα της αδυνατότητάς του παρά ως αποτέλεσμα ασκήσεων push-ups.

Είναι ενδιαφέρον ότι τόσο η ανάγνωση του Ευαγγελίου σήμερα όσο και το «Ίδε ο Άνθρωπος» του Καραβάτζο αποκαλύπτουν σημαντικές πτυχές

της **ανθρώπινης φύσης του Χριστού**. Ενώ βλέπουμε τον ανθρώπινο πόνο Του στο «Ίδε ο Άνθρωπος», στο Ευαγγέλιο βλέπουμε τη διαρκή και ανθρώπινη αγάπη Του για τους άλλους μέσω του τρόπου με τον οποίο αναζητά τη σύνδεση με τους άλλους, του τρόπου με τον οποίο επιδιώκει να τους ευλογήσει, παρά την αντίρρηση των μαθητών Του. Ενώ στο «Ίδε ο Άνθρωπος» φαίνεται να αποσύρεται από την κοινωνία, στο σημερινό Ευαγγέλιο αναζητά σύνδεση και επιδιώκει να αναλάβει δράση, παρέχοντας την ευλογία Του. Και οι δύο εικόνες του Ιησού είναι αποκαλυπτικές· έχει αισθανθεί και ανθρώπινη χαρά και απελπισία.

Νιώθουμε τόσο έντονα την Ανθρώπινη φύση του Ιησού ώστε αυτό μας κάνει να δούμε τη **Θεότητά Του** με ένα **πιο ολοκληρωμένο και ισχυρό φως**. Η ιδέα ότι ο Ιησούς είναι και Άνθρωπος και Θεός είναι η υπερβατική μοναδικότητα της ιστορίας Του. Ο Καραβάτσο εφιστά την προσοχή μας σε αυτό και μας επιτρέπει να Τον δούμε με έναν πολύ διαφορετικό τρόπο από το συνωστισμένο πλήθος που πήγε εκεί για να Τον χλευάσει. Μας κάνει επίσης να δούμε μια γνώριμη σκηνή με νέα μάτια. Ο πίνακας μας καλεί να σηκωθούμε πάνω από το πλήθος, ώστε να καταφέρουμε να «δούμε τον άνθρωπο». Μέσα από την προοπτική του πίνακα, ο Καραβάτσο εξυψώνει τον θεατή πάνω από το πλήθος στο οποίο μιλά ο Πιλάτος. Ο Καραβάτσο φαίνεται να καλεί εμάς και ίσως και τον εαυτό του, να υψωθούμε πάνω από το πλήθος και να αναχθούμε σε μια **στενότερη σύνδεση με τον Κύριο, και συνεπώς με την πίστη μας σε Αυτόν**.

Το να βλέπεις σημαίνει να προσλαμβάνεις, να αναλογίζεσαι, να συλλογίζεσαι ή να παρακολουθείς ένα άτομο που είναι αξιόλογο και εντυπωσιακό. Ωστόσο, ο Καραβάτσο κάνει τον Ιησού να μην είναι προφανώς αξιοσημείωτος ή εντυπωσιακός - κανονικοποιεί τη φυσική μορφή του Ιησού για να τονίσει, πιστεύω, ότι είναι άνθρωπος. Είναι ενδιαφέρον, νομίζω, ότι αυτό ακριβώς είναι το νόημα του Καραβάτσο: αυτό που κάνει τον Ιησού του Καραβάτσο πραγματικά αξιοσημείωτο και εντυπωσιακό ΕΙΝΑΙ η ανθρωπιά Του - κάποιος που **τοποθετήθηκε στη γη όχι απλώς για να είναι ανάμεσά μας, σαν ένας μυθολογικός θεός που ανακατεύεται στις ανθρώπινες υποθέσεις, αλλά αυτός που γεννήθηκε από μητέρα, για να είναι ένας από εμάς, ως αυτός που μπορεί να μας μαζέψει ως παιδιά στην αγκαλιά του για να μας δώσει την ευλογία Του και επίσης, προς το τέλος της επίγειας ζωής του, κάποιος που μπορεί να βιώσει την απόγνωση, όπως εμείς**.

Ecce Homo. Ιδού ο άνθρωπος. Αμήν.

Ο πίνακας του 1606-9, ιδιωτική συλλογή.

Σε αυτόν τον πίνακα, η πιο κοντινή φιγούρα στον θεατή, που γέρνει emphaticά πάνω από το στήθαί του μπαλκονιού, είναι ο Πιλάτος. Εμπλέκοντας άμεσα τόσο το μη διακρινόμενο πλήθος όσο και τον θεατή, ο Πιλάτος κατακλύζεται από αναποφασιστικότητα. Μη βρίσκοντας στοιχεία για την κατηγορία εναντίον του Χριστού, ο Ρωμαίος κυβερνήτης αφήνει τη μοίρα του Χριστού στον όχλο ο οποίος, κραυγάζοντας, Τον καταδικάζει να πεθάνει «Σταυρώστε τον!». Έντονα φωτισμένος με το δραματικό κιαροσκούρο τυπικό ύφος του Καραβάτσο, ο Χριστός καταλαμβάνει το κέντρο της σύνθεσης. Ζωντανές κηλίδες του αίματος

Του ταιριάζουν με το πλούσιο βυσσινί της ρόμπας που τυλίχθηκε κοροϊδευτικά στους ώμους Του από τον στρατιώτη, σε αντίθεση με τη χλωμή σάρκα Του. Θλιμμένος και παραιτημένος, ο Χριστός βρίσκεται στη μέση αυτής της στενά διατεταγμένης ομάδας μορφών, τοποθετημένος διαγώνια στο επίπεδο της εικόνας από τον καλλιτέχνη, με το σκήπτρο του Χριστού από καλάμι να τραβά το μάτι του θεατή προς την ίδια κατεύθυνση. Η μορφή του στρατιώτη φαίνεται πίσω από τον Χριστό με ανοιχτό στόμα, ίσως φωνάζοντας στο πλήθος, ενισχύοντας την αίσθηση του δράματος και της αναποφασιστικότητας. Τα στικτά σημεία λευκής μπογιάς στα μάτια του στρατιώτη μεταφέρουν ταραχώδη συναισθήματα, αλλά δεν είναι σαφές αν τον συγκινεί το μίσος, ο πανικός ή ο οίκτος. Οι τρεις αυτές μορφές του πίνακα θυμίζουν μοντέλα που χρησιμοποίησε ο Καραβάτζο σε παλαιότερους πίνακές του με τις δραματικές χειρονομίες τους χαρακτηριστικές της προτιμώμενης μεθόδου του καλλιτέχνη για την επικοινωνία της αφήγησης.

Ο εν λόγω πίνακας ζωγραφίστηκε τα τελευταία ταραγμένα χρόνια του καλλιτέχνη και αντανakλά την ένταση ενός δραπετή που δημιουργούσε απελπισμένα, παρακαλώντας να του επιτραπεί να επιστρέψει στη Ρώμη. Δείχνει πώς η μεταγενέστερη δουλειά του είχε εξελιχθεί σε ένα πιο γρήγορο και πιο συνοπτικό ύφος σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια, αλλά ποτέ δεν έλειπε η ακρίβεια στις λεπτομέρειες.

Η ιστορία του συγκεκριμένου πίνακα «Ίδε ο Άνθρωπος» μετά τη δημιουργία του, υπήρξε περιπετειώδης κι αυτό αντανakλά τη συχνά απρόβλεπτη φύση της ανακάλυψης της τέχνης και της πιστοποίησης της ταυτότητάς της. Επίσης υπογραμμίζει τη σημασία της ανάλυσης των εμπειρογνομώνων και την αξία της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη διαρκή επίδραση του Καραβάτζο στον κόσμο της τέχνης, καθώς τα έργα του συνεχίζουν να αιχμαλωτίζουν και να προκαλούν τους θεατές με τον **δραματικό ρεαλισμό** και το **συναισθηματικό τους βάθος**. Από την αρχική εσφαλμένη απόδοση του εν λόγω πίνακα και την παρ' ολίγο πώλησή του σε εξευτελιστικά χαμηλή τιμή έως την αναγνώρισή του ως ανεκτίμητου αριστουργήματος, το συγκεκριμένο έργο ενσαρκώνει τις συναρπαστικές διασταυρώσεις της ιστορίας, της τέχνης και της επιστήμης. Αυτός ο πίνακας όχι μόνο εμπλουτίζει την κληρονομιά του Καραβάτζο, αλλά μας υπενθυμίζει και τις διαρκώς παρούσες δυνατότητες για την εκ νέου ανακάλυψη χαμένων θησαυρών στον κόσμο της τέχνης.

